

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะเสนอแยกเป็น
รายละเอียดตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

แนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ

การขออนุมัติ

สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูผู้สอน

หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและ

พื้นฐานอาชีพ

จุดประสงค์กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้
การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่
แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย รวม
ไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย (Saylor and Alexander, 1974 : 7)

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการนำข้อกำหนดของหลักสูตร ไปทำรายละเอียดในด้านเอกสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาระดับต่าง ๆ และผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาในสถานศึกษาได้ดำเนินการ ได้แก่ การจัดทำรายละเอียดเป็นคู่มือหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน ฯลฯ ให้เป็นเอกสารประกอบหลักสูตร (สวัสดิ์ จงกล, 2529 : 4)

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น จะเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว หรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจที่เป็นอยู่ และรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ ประกอบหลักสูตรด้วย

ในด้านความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร สจิด อุทรานันท์ (2527 : 293- 295) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรว่า “ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก จึงทำให้สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมจะทำให้หลักสูตรที่มีอยู่เดิมเกิดความล้าหลังไม่สามารถตอบสนองความต้องการสังคมได้ เป็นเหตุให้เกิดความจำเป็นในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร” ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
- 2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ
- 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม
- 4) การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สมิทร กุณานุกร (2523 : 222) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปรับหลักสูตรว่า “เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ หลักสูตรที่ดีควรตอบสนองต่อสังคม และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย”

อรุณ บุญสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความเป็นไปได้ในการคิดแปลงหลักสูตร
 ประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และได้
 สรุปว่า จากจุดอ่อนของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 ในด้านการจัดทำหลักสูตร
 ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นยังมีจุดด้อยอยู่ จึงทำให้เกิดความจำเป็น
 ในการแก้ไขปรับปรุง ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาให้มี
 หน้าที่และความรับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น. (อุตสาห์ พาสกุล, 2531 :
 17 - 18)

จะเห็นได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญ รุดหน้า
 อย่างรวดเร็วนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจตามไปด้วย
 ประกอบกับมีความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้หลักสูตรที่มีอยู่เดิมเกิดความล้าหลัง
 ไม่สามารถสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตร
 ให้สนองต่อความต้องการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น

การพัฒนาหลักสูตรมีหลายระดับ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงระดับการ
 พัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 181) หลักสูตรอาจจะพัฒนาขึ้นได้ในหลายระดับ
 คือ ระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นหรือระดับโรงเรียนก็ได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 7) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1) หลักสูตรระดับชาติหรือระดับแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้างและ
 บรรลุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์
 ของชาติ

2) หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บท มาปรับใช้ให้เหมาะ
 สมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน สาระการเรียนจะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น

3) หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด และบุคคลที่สำคัญที่
 สุดคือครู ซึ่งจะเป็นผู้นำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้
 บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 180 - 188) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรควรจะทำ
 ให้กระจายไปในระดับต่าง ๆ 4 ระดับ ดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เอกสารหลักสูตรในระดับนี้ ได้แก่ ตัวหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และคู่มือครู ซึ่งจะช่วยให้ความกระจ่างแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2) การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ท้องถิ่นในระดับนี้ หมายถึง เขตการศึกษา มีหน้าที่ขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติในลักษณะการจัดทำประมวลการสอน ซึ่งจะทำให้หลักสูตรระดับชาติ มีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นใน เขตการศึกษานั้น ๆ

3) การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน ในระดับนี้จะขยายและปรับประมวลการสอนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ละเอียดยิ่งขึ้น จนกระทั่งสามารถแยกแยะรายละเอียดของ เนื้อหาวิชาที่จะสอนออกมาเป็นกำหนดเวลาได้ เอกสารหลักสูตรในระดับนี้ ได้แก่ โครงการสอน คู่มือครูหรือคู่มือการสอน

4) การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน ในระดับนี้จะเป็นการตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะจัดทำเป็นบันทึกการสอน

อารี สัมหลวี (2515 : 106) กล่าวถึงการสร้างหลักสูตรว่ามี 3 ระดับ คือระดับชาติหรือระดับต้นจะมีการตั้งจุดมุ่งหมายว่าจะให้เยาวชนมีคุณลักษณะความสามารถอย่างไร การร่างหลักสูตรระดับชาติ ก็คงต้องทำในระดับกลาง ๆ อย่างกว้าง ๆ จากหลักสูตรระดับชาติ ก็จะต้องนำไปจัดในระดับท้องถิ่นซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน โดยพิจารณาตีความให้สัมพันธ์กับลักษณะชีวิตในท้องถิ่น ส่วนหลักสูตรระดับห้องเรียนนั้นครูผู้สอนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถวัดผลว่าสอนให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงไร

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 8) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้น ควรจะมีตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับโรงเรียน คือ

1) การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ โดยการยึดถือแนวทางระดับชาติโครงการต่าง ๆ ระบบการศึกษา และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร

2) การพัฒนาหลักสูตรระดับมลรัฐ หลักสูตรของแต่ละมลรัฐ ส่วนใหญ่เหมือนกับหลักสูตรระดับต่ำ หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาในระดับนี้ จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนไปพัฒนาให้เหมาะสม ผู้จัดทำหลักสูตร คือ ผู้บริหารการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ

3) การพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งผู้ทำหน้าที่พัฒนา ได้แก่ สภาหลักสูตร คณะกรรมการหลักสูตรและกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ

4) หลักสูตรระดับโรงเรียน จัดทำโดยแผนกวิชาต่างๆ และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

5) หลักสูตรของคณะครู จัดทำโดยในแต่ละระดับชั้นและแต่ละแผนกวิชา

6) หลักสูตรของครูแต่ละคน จัดทำโดยครูผู้ปกครอง และนักเรียน จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่า ระดับการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ระดับ คือ

1) ระดับชาติ ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลาง มีลักษณะกว้าง ๆ เพื่อให้ระดับท้องถิ่นนำไปขยายและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

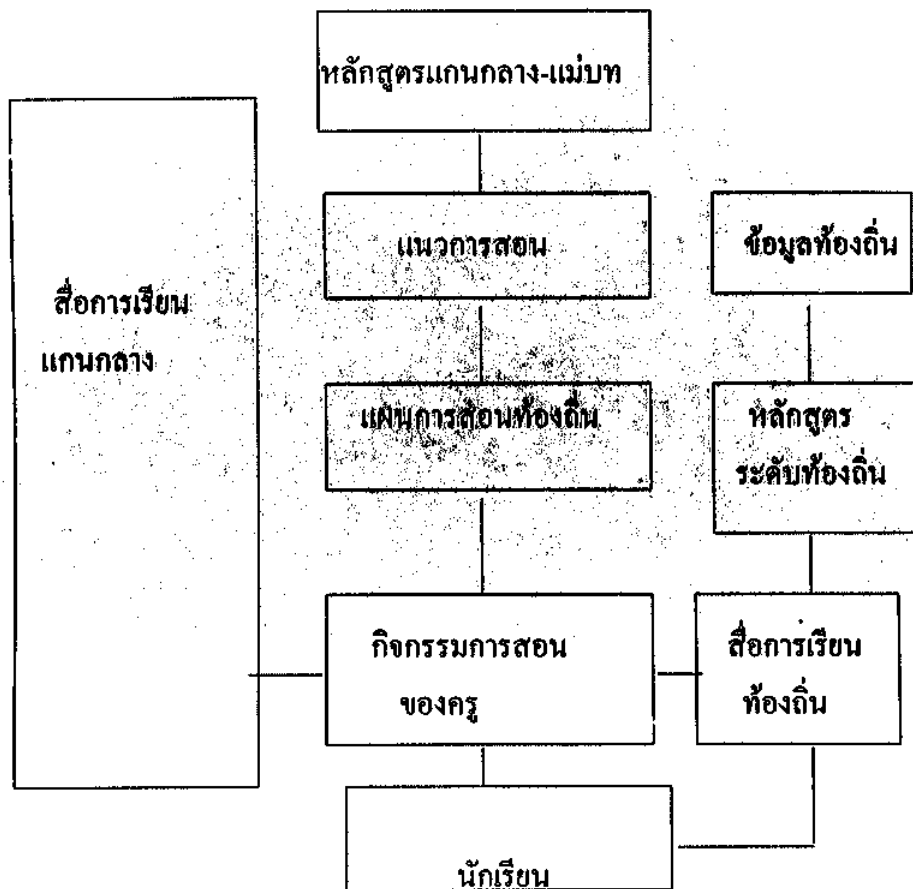
2) ระดับท้องถิ่นซึ่ง หมายถึง เขตการศึกษา ที่จะนำหลักสูตรระดับชาติ มาขยายและปรับให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในเขตการศึกษานั้น ๆ

3) ระดับโรงเรียน ในระดับนี้ต้องนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่นมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน โดยคำนึงถึงรายละเอียดที่จะนำไปใช้

4) ระดับห้องเรียน จะต้องจัดทำหลักสูตรให้ละเอียดยิ่งขึ้น จนสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแม่บท ที่มีการจัดทำรายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ ที่จัดทำเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพและสังคมอย่างลึกซึ้ง จะสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิต อาชีพและสังคมให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 7)

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรระดับท้องถิ่น
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 67)

1. ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากหลักสูตรแม่บทที่ใช้ทั่วประเทศ ดังนี้ คือ (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533 : 34)

- 1) เป็นหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะ
- 2) มีเนื้อหาสาระสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะ
- 3) มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แผน และแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น

4) มีวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญใน การพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น

5) มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระสนองความต้องการของนักเรียนเฉพาะในการ ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและงานอาชีพ

6) มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง รักท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527 : 18) ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า การนำหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ บางอย่างให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับท้องถิ่น

ส่วน สุมิตร คุณานุกร (2523 : 15) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง การขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติ การขยายหลักสูตร ระดับ ชาติ คือ การนำเอาทั้งจุดมุ่งหมายและเนื้อหาขยายความจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นพอที่ครูจะนำไปสอนได้ ส่วนการปรับหลักสูตรระดับชาติ เป็น การนำเอาจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชามาปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอา หลักสูตรแม่บทมาปรับโดยการจัดทำรายละเอียดเนื้อหา สาระ แผนการสอน สื่อการเรียน การสอนและเอกสารความรู้ต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้อง การของท้องถิ่น โดยส่งเสริมสนับสนุนให้นำทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มากที่สุด เพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ปลูกฝังให้รัก และมี ส่วนร่วมในการพัฒนา ท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะกลุ่มตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละ บุคคล ซึ่งอาจทำโดยโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด หรือเขตการศึกษาก็ได้

สำหรับความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นนั้นมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมราช กล่าวไว้ว่า เนื่องจากหลักสูตรกลางไม่อาจสนองตอบความต้องการของบุคคลใน ท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง และเมื่อนำไปใช้ในแต่ละท้องถิ่นก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น นั้นๆ อีกด้วย จึงจำเป็นจะต้องให้มีหลักสูตรท้องถิ่นขึ้น ประกอบกับแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งให้เห็นเด่นชัดว่าการศึกษาทั้งในระดับประถม ศึกษามัธยมศึกษา ควรจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นจึง

มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับหรือเสริมหลักสูตรกลางให้นำไปใช้ได้เหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ / (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536 : 2530) และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ก็ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาไว้ว่า “มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม” หลักสูตรจึงได้กำหนดจุดเน้นในการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, 2537 : บทนำ)

1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเพื่อพัฒนากระบวนการคิด การวางแผน การลงมือทำงาน และมีค่านิยมที่ดีงาม

2) การสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น มุ่งให้จัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของสังคมท้องถิ่น ซึ่งมีความหมายต่อการดำรงชีวิต ในท้องถิ่นของตนเองได้

3) การตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อส่งเสริมความสามารถเฉพาะของแต่ละคนในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาส่วนหนึ่งด้วยตนเอง

ในส่วนของการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ของท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเองและท้องถิ่นได้ รวมทั้งจะทำให้ ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่น

ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นนั้น ต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด ของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง ที่กำหนดไว้ว่า “การศึกษาเพื่อชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม” โดยเฉพาะสังคมท้องถิ่นของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 3 - 4)

ยุทธศาสตร์ที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
 ในระดับประถมศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น
 โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตาม
 ความเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอในส่วนที่หลักสูตร
 ระดับท้องถิ่นควรสนองตอบต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่นว่าหลักสูตรระดับท้องถิ่น
 ที่ดี ที่โรงเรียนจัดทำและพัฒนาขึ้นควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์จำเป็น 5 ประการ
 คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 48)

- 1) เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมจริงของท้องถิ่น
- 2) เป็นสภาพปัญหาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน
 ในท้องถิ่น
- 3) ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของ
 ท้องถิ่นให้ดีขึ้น
- 4) ช่วยนักเรียนให้รู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่น และมีส่วน
 ร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น
- 5) ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการ
 ให้ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การปรับหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตร
 ท้องถิ่นเพื่อเสริมหลักสูตรกลาง อาจจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับ
 อำเภอ หรือระดับโรงเรียน ในการดำเนินงานที่อาศัยหลักการของการพัฒนาหลักสูตรมาใช้
 โดยอนุโลม ฉะนั้น กระบวนการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็จะมีกระบวนการ ดังนี้
 (สงัด อุทรานันท์, 2532 : 315 - 316)

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรจะเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความ
 ตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน คณะทำงานควรมีประมาณ 5-7 คน และควรจะประกอบด้วย
 ผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างน้อย 1 คน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของสังคม และ

ความต้องการของสังคม ซึ่งอาจจะเก็บรวบรวมโดยการวิจัย การสัมภาษณ์ การประชุม สัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการประมวลสภาพปัญหาข้อเท็จจริงให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมาย สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่า จะทำการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับหลักสูตรกลาง หรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาเสริมนั้น ควรจะให้บรรลุเป้าหมายอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระ ที่มีอยู่ในหลักสูตรกลาง ที่เห็นว่ามี ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และหากว่ายังมีสิ่งใดที่ไม่ครอบคลุมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นก็ดำเนินการสร้างรายวิชาขึ้นมาเพิ่มเติมใหม่

สำหรับรายวิชาที่สร้างขึ้นมาเพิ่มเติมนี้ อาจจะมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัด และการประเมินผล ให้ชัดเจนด้วย

ขั้นที่ 5 ดำเนินการใช้หลักสูตร ตามที่ได้ปรับขยายไว้แล้ว ในขั้นนี้ควรจะให้ ความสำคัญแก่การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยใกล้ชิดด้วย

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ซึ่งข้อมูลนี้จะเป็นข้อมูล สำคัญในการเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในลำดับต่อไป

ขั้นที่ 7 ปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ มาแล้วว่า สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขตรงจุดไหน จึงจะทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสม และสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมส่วนรวมและสังคมท้องถิ่นให้มากที่สุด

พนอม แก้วกำเนิด (2533 : 35 - 38) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับขั้นตอนการ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นว่า ควรประกอบด้วย

1) การศึกษา สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลสนเทศของท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ สภาพความต้องการของ ท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น สภาพการจัดการศึกษา และสภาพความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชน

2) วิเคราะห์ข้อมูลสนเทศเพื่อการศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการสร้างหลักสูตรในเรื่องความสำคัญของรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้นๆ และปัจจัยเกื้อหนุน

3) การกำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน ในเรื่องวัตถุประสงค์ วิชาของนักเรียน ความยากง่าย ความมากน้อยของเนื้อหาสาระ ความจำเป็น ความต้องการ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน ความต้องการของผู้ปกครองท้องถิ่นและชาติบ้านเมือง

4) การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ในเรื่องความต่อเนื่องความสอดคล้อง นำหนัก ความสำคัญ คุณค่า ความยากง่ายและปริมาณ

5) การกำหนดความคิดรวบยอดหรือความคิดหลัก หรือทางรวม ที่นักเรียนได้รับเมื่อเรียนจบรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้นแล้ว

6) การร่าง “ รายวิชา...” หรือ “ เรื่องและเนื้อหาสาระ” ในเรื่องแนวทางการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์เฉพาะรายวิชา รหัสประจำวิชา ในกลุ่มวิชา

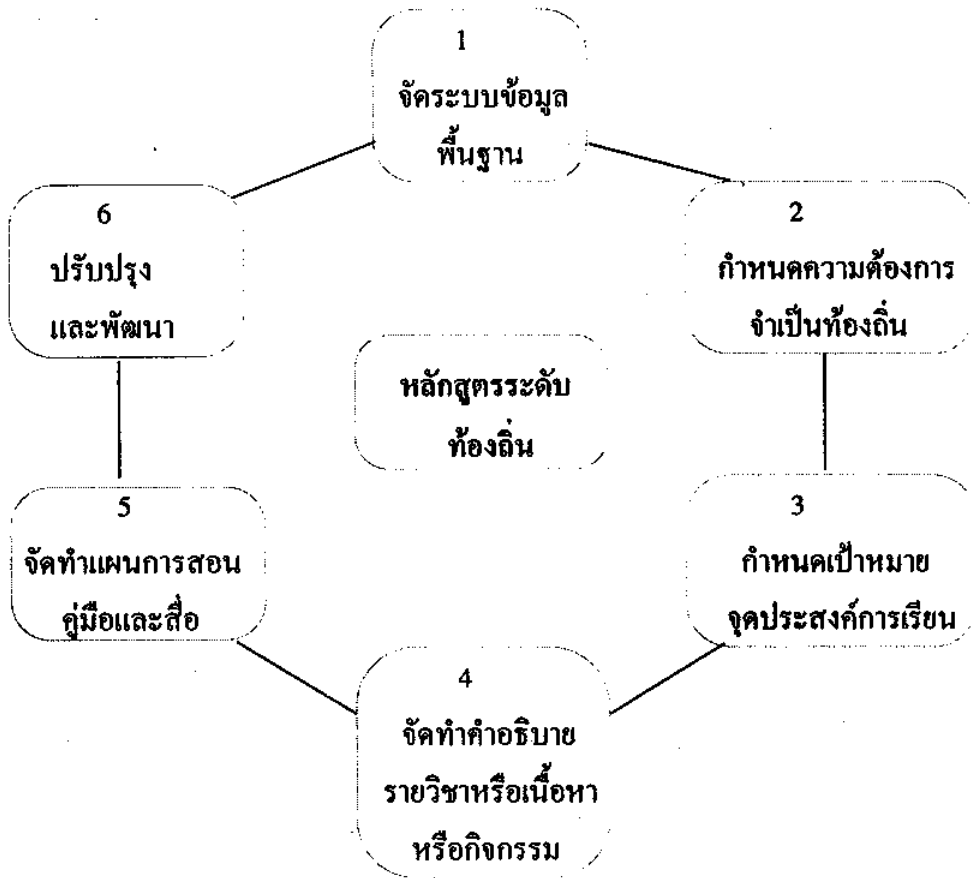
7) การวิเคราะห์ ทบทวนร่าง “ รายวิชา...” หรือ “ เรื่องและเนื้อหาสาระ”

8) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชานั้น เช่น ครูผู้สอน วิทยากร สถานที่ อุปกรณ์ เวลา และสภาพแวดล้อม

9) การคำนึงถึงและการจัดสรรปัจจัยองค์ประกอบเกื้อหนุนกระบวนการสอนรายวิชานั้น เช่น หนังสือเรียน เทคนิคการสอน การแนะแนว การวิจัย การประเมินผล การนิเทศ

10) การนำร่าง “ รายวิชา...” หรือ “ เรื่องและเนื้อหาสาระ” ไปทดสอบทดลองหรือนำร่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 69) ได้เสนอขั้นตอนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 6 ขั้นตอนดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 69)

นักทฤษฎีหลักสูตรต่างประเทศหลายท่านได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเช่นไทเลอร์ (Tyler, 1950 : 1) ได้เสนอคำถาม 4 ข้อ เป็นแนวทางชี้ นำถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้คือ

- 1) ความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรที่โรงเรียนตั้งใจจะให้เกิดกับผู้เรียน
 - 2) ประสพการณ์ทางการศึกษาอะไรที่โรงเรียนตั้งใจจะให้เกิดกับผู้เรียน
 - 3) จัดประสพการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ และ
 - 4) จะตกลงใจอย่างไรจึงจะทราบว่าสิ่งที่เราคาดหวังหรือมุ่งหมายไว้ได้เกิดแก่ผู้เรียนแล้ว
- จากคำถามนี้จะสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการดังนี้คือ

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์
- 2) คัดเลือกประสพการณ์เรียนรู้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

3) คัดเลือกวิธีจัดประสบการณ์เรียนรู้

4) กำหนดวิธีวัดและประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962 : 12) ได้เสนอแนะขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1) สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ

3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูจะนำมาสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความ ต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกมาให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับ วัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้

4) จัดลำดับขั้นตอนแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่เลือกมาได้

5) คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

6) จัดระเบียบ จัดลำดับ ขั้นตอนและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาสาระการเรียน

7) กำหนดเนื้อหาสาระอะไรบ้างหรือประสบการณ์อย่างใดที่ต้องการประเมินว่า ได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดไว้ด้วยว่า จะมีข้อมูลอะไรบ้าง ที่จะนำมาช่วยในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลและจะใช้วิธีการ ประเมินผลอย่างไร

โดยสรุป กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่มีการแต่งตั้งคณะทำงานให้ปฏิบัติตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร คือ การศึกษาและ วิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกและจัดเนื้อหาวิชา การเลือก และจัดประสบการณ์เรียนรู้ การกำหนดอัตราเวลาเรียน การวัดผลประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้ครูผู้สอนพัฒนา หลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

จากขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรในภาพรวมดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถนำไป ปรับใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียน โดยกำหนดขั้นตอนใหม่ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

- 2) การเขียนเอกสารหลักสูตร
 - 2.1) การกำหนดจุดประสงค์
 - 2.2) การคัดเลือกและการจัดเนื้อหา
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.1) การวางแผนการสอน
 - 3.2) การนำแผนการสอนไปใช้

8. แนวทางในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

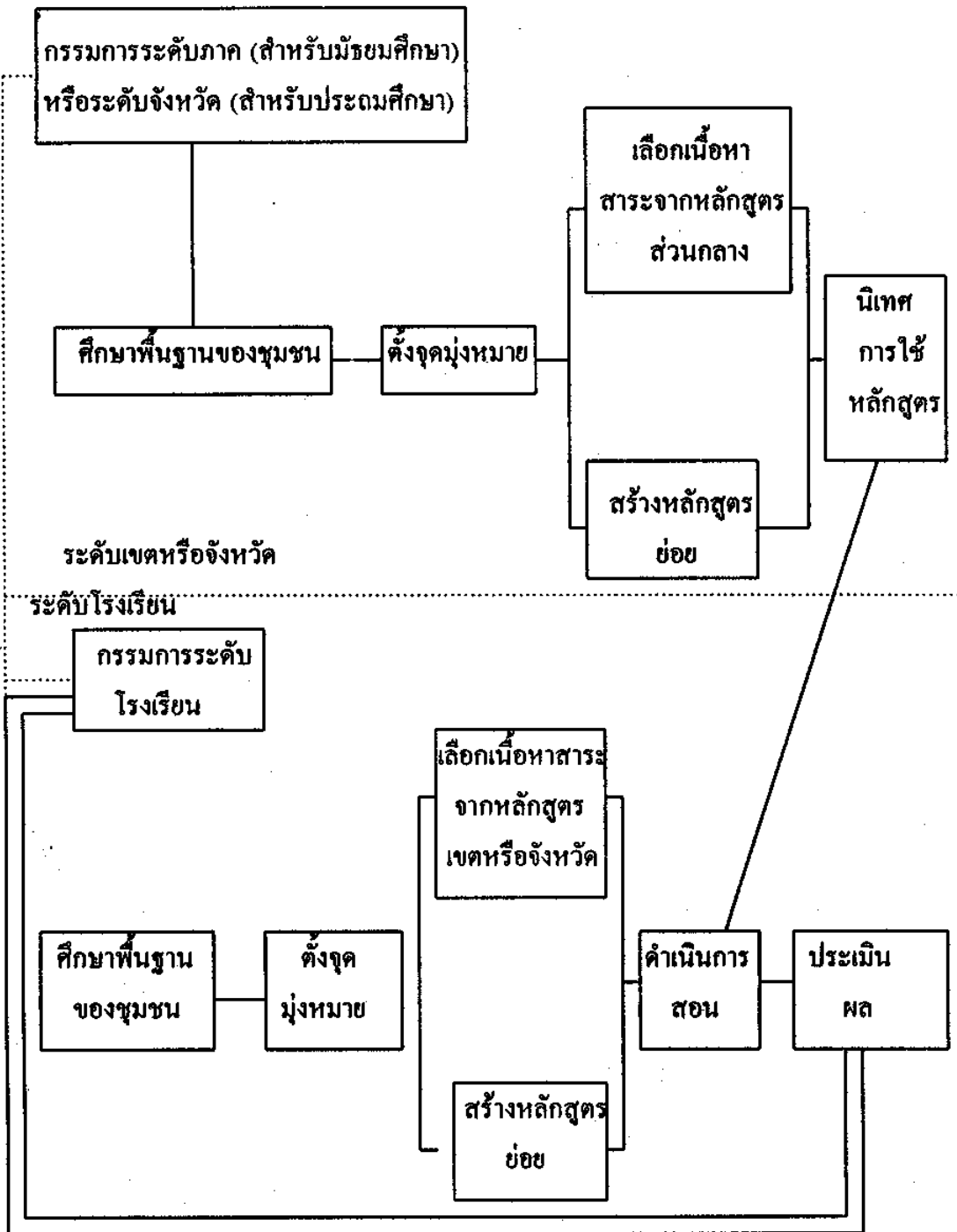
การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอาจดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ
(สังค อุทรานนท์, 2532 : 317)

1) การพัฒนาหลักสูตรระดับเขตการศึกษาหรือจังหวัด การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาส่วนนี้ควรดำเนินการในระดับจังหวัด เพราะในแต่ละจังหวัดจะมีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก มีองค์กรบริหารงานอยู่ในระดับจังหวัด จึงสะดวกในการดำเนินงานภายในจังหวัดของตน

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจจะดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร แต่ในขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นสิ่งที่ระดับเขตการศึกษา หรือระดับจังหวัดต้องกระทำคือ การนิเทศการใช้หลักสูตร

2) การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียนนั้น เป็นการปรับขยายหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้สอนจริง การดำเนินการในขั้นนี้จะช่วยให้หลักสูตรตอบสนองต่อสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้มากที่สุด ทำให้การเรียนการสอนในสภาพการณ์จริง มีความคล่องตัวและประสบความสำเร็จได้มากที่สุด อีกด้วย

แผนภูมิการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

(สังัด อุทรานนท์, 2532 : 319)

4. วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของท้องถิ่นมีวิธีดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ (สังัด อุทรานันท์, 2532 : 312 - 313)

1) การปรับหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่ประกาศใช้เหมือนกันทั่วประเทศเพื่อให้ประชากรทั่วประเทศมีมาตรฐานขั้นต่ำทางการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน เนื้อหาสาระอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอยู่มาก ดังนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เปิดโอกาสแก่ท้องถิ่นทำการปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรในบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้

2) การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง ครูประถมศึกษาสามารถดำเนินการสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลางได้ ในสถานการณ์ของการจัดสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา โดยศูนย์พัฒนาหลักสูตรจะให้เขตการศึกษาแต่ละแห่งทำการสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับวิชาชีพในท้องถิ่นให้เป็นวิชาเลือกในกลุ่มประสบการณ์พิเศษสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ส่วนการพัฒนาหลักสูตร ในระดับโรงเรียนประถมศึกษานั้น ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเด่นชัด

สำหรับการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาได้สอดคล้องอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ตามเจตนารมณ์นั้น ควรมีจุดเน้นสำคัญ 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 49)

1) เนื้อหาสาระอันเป็นเรื่องราวของท้องถิ่น ที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ ควรเจาะลึก และมากพอที่จะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจ จนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่สภาพ เศรษฐกิจ สังคมของตนและท้องถิ่น ให้ดีขึ้นได้ ทั้งช่วยให้มีความรักถิ่น และไม่คิดอพยพหลบหนีไปจากบ้านเกิด

2) กระบวนการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น เพื่อให้มีประสบการณ์ตรง ได้พบเห็น ได้สัมผัส ได้กระทำจริง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น

3) กระบวนการเรียนการสอน มุ่งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามาช่วยอย่าง ใกล้ชิด อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (โรงงาน สถาน

ประกอบการ) ทรัพยากรมนุษย์ (วิทยากร ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ) ตลอดจนกิจกรรมโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย

5. แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการดำเนินการงานเพื่อพัฒนามากกว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ฉะนั้นท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์เพราะจะช่วยทำให้มองเห็นภาพของงานตลอดแนว สามารถคิดตัดสินใจหาทางเลือกที่มีประโยชน์ และมีโอกาสทำได้สำเร็จมากที่สุดก่อนจะลงมือปฏิบัติ ข้อมูลที่เป็นสาระสนเทศ (Information System) และการร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงมีความจำเป็นมาก ท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานทุกระยะ 3 - 5 ปี ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

การวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ระดับท้องถิ่นประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 9 - 26)

- 1) การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์สภาพสังคมแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร และจะมีแนวโน้ม ของการพัฒนาไปในทิศทางใด อย่างไร การวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาทำให้เราทราบถึงโอกาสและข้อจำกัดในการลงมือพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 2) การศึกษาความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นจะต้องศึกษาหรือสำรวจความต้องการของประชาชน ผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งอยู่ในชุมชนที่ท้องถิ่นตั้งอยู่ว่าบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ มีความต้องการในด้านใด อย่างไร และเพียงใด ซึ่งอาจใช้วิธีการทางตรง คือ ออกแบบสอบถามบุคคลทุกสาขาอาชีพในชุมชนเอง หรือใช้วิธีการทางอ้อม โดยรวบรวมข้อมูลจากที่มีหน่วยงาน/บุคคลที่ทำไว้แล้วก็ได้

ผลการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของชุมชนนี้ จะเป็นข้อมูลหนึ่งที่ท้องถิ่นนำมากำหนดเป็นเป้าหมายหรือทิศทางในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

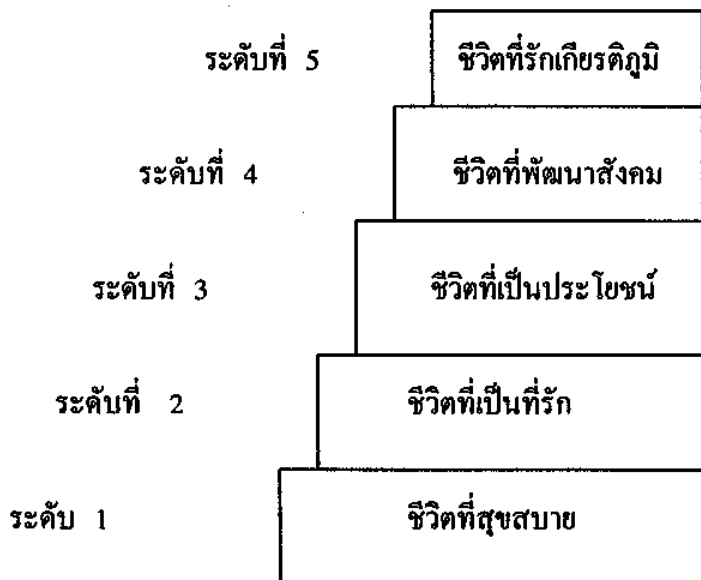
- 3) การศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา สิ่งที่จะมีบทบาทหรือมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มีการกำหนดเป็นแนวปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เช่น ปรัชญาการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล นโยบาย ของกระทรวง กรมต้นสังกัด หลักสูตร ปรัชญาของโรงเรียน แผนพัฒนาจังหวัด ระเบียบ/ข้อบังคับของสมาคม ฯลฯ

นอกจากนี้ชนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งสภาพทางกายภาพของท้องถิ่นซึ่งได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ หรือความขาดแคลนทรัพยากร ฯลฯ ก็เป็นสิ่งที่จะมีผลกระทบทำให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรการ แนวปฏิบัติ แผนดำเนินการ และสภาพทางธรรมชาติที่เป็นอยู่

4) การศึกษาศักยภาพของโรงเรียนเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนว่ามีความพร้อมในเรื่องใด อย่างไร และในการดำเนินงานทั้งด้านบริหารและวิชาการที่ผ่านมา โรงเรียนประสบผลสำเร็จ หรือมีชื่อเสียงด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด ผลของการศึกษาความพร้อมของโรงเรียน จะทำให้ทราบถึงศักยภาพ ของโรงเรียน

5) การกำหนดโครงการพัฒนาของท้องถิ่น ท้องถิ่นจะต้องนำเอาผลของการศึกษาวิเคราะห์ทั้งหมด มาจัดเป็นระบบให้มองเห็นภาพของงานตลอดแนว แล้วกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนา หรือเป้าหมายของการจัดการศึกษาของท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ระดับคุณภาพชีวิต

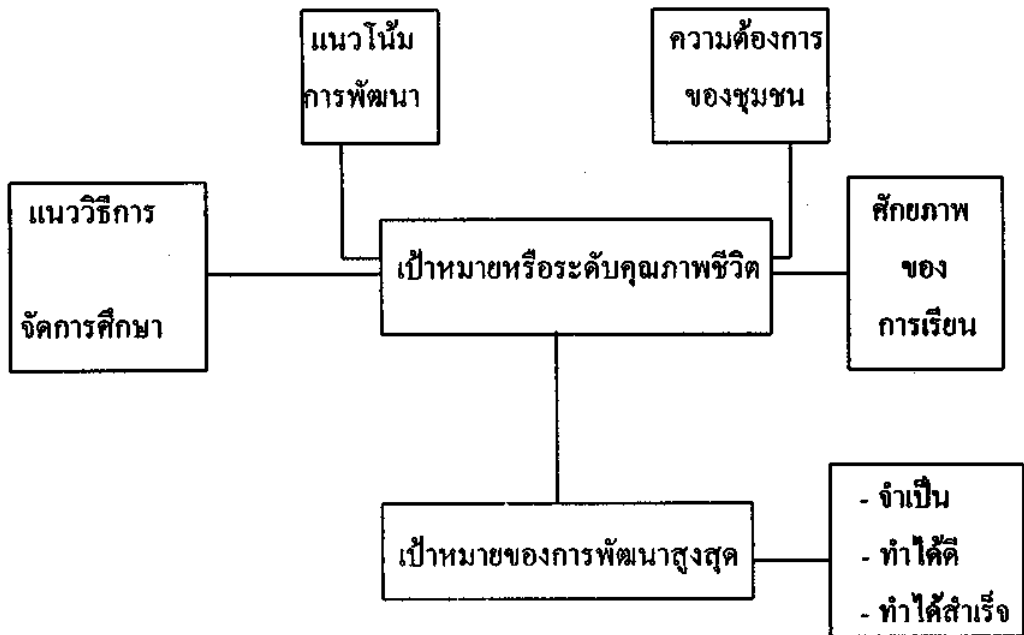

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงระดับคุณภาพชีวิต

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 21)

ระดับคุณภาพชีวิตที่ท้องถิ่นจะพิจารณากำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับเงื่อนไข ทั้งนี้เพราะมีโอกาสที่สำเร็จสูงที่สุด และเมื่อผ่านไป ช่วงระยะเวลาหนึ่ง (3 - 5 ปี) ท้องถิ่นก็จะต้องดำเนินการวิเคราะห์ และวางแผนพัฒนาใหม่ กำหนดคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นไปอีกก็ได้

แผนภูมิการกำหนดเป้าหมาย

ภาพประกอบ 5 แผนภูมิการกำหนดเป้าหมาย

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 24)

การศึกษาวิเคราะห์งานเป็นระบบดังกล่าวนี้ถือว่าการวิเคราะห์งาน ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ทำให้ท้องถิ่นมองเห็นภาพของงานตลอดแนว ซึ่งเปรียบเสมือนแผนที่หรือโครงสร้างสำคัญของการพัฒนา

การที่ท้องถิ่นจะพิจารณาตัดสินใจ เลือกแนวปฏิบัติที่มีอยู่ มากำหนดเป็นงานโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) พิจารณาตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติ ที่วิเคราะห์ไว้ในแต่ละองค์ประกอบ โดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านนั้น มาประกอบการพิจารณา ตัดสินใจด้วย

และแนวปฏิบัติที่ท้องถิ่นตัดสินใจเลือกนี้ จะต้องเป็นแนวปฏิบัติที่ท้องถิ่นสามารถจะดำเนินการได้อย่างดีหรือทำได้สำเร็จ และมีความจำเป็นที่จะต้องทำ ทั้งนี้ ท้องถิ่นอาจจะเอาแนวปฏิบัติที่พิจารณาตัดสินใจเลือกนั้นจัดเรียงตามลำดับความจำเป็นหรือความสำคัญ

2) ศึกษาหลักสูตรว่า ได้กำหนดเรื่องที่จะพิจารณาไว้ในส่วนไหนของหลักสูตร และกำหนดให้ปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งศึกษาว่าสถานศึกษาได้มีการปฏิบัติเรื่องต่าง ๆ เหล่า นั้นมากน้อยเพียงใด

3) จัดทำตารางวิเคราะห์กิจกรรม / แนวปฏิบัติ เพื่อกำหนดลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร ที่ท้องถิ่นควรดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ที่ระบุไว้

4) ลงมือพัฒนาหลักสูตรตามลักษณะต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์มา

ศิริชัย อนันตผล (2536 : 44) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น จะต้องศึกษาวิเคราะห์ องค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1) วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ว่าชุมชนมีความต้องการ มีความคาดหวังที่จะให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอน การบริหารอะไรและอย่างไร

2) วิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัด หมายถึง การวิเคราะห์สภาพและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ในแต่ละด้านว่ามีสภาพว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงว่ามีมากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ จะทำให้ทราบว่าชุมชนมีความพร้อมในด้านใด มีโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะพัฒนา ในเรื่องใดมากที่สุด

3) วิเคราะห์สิ่งที่กระทบมาถึงโรงเรียน หมายถึง การวิเคราะห์อุดมการณ์ อุดมคติ หรือปรัชญาของโรงเรียนว่า โรงเรียนกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนไว้อย่างไรบ้าง

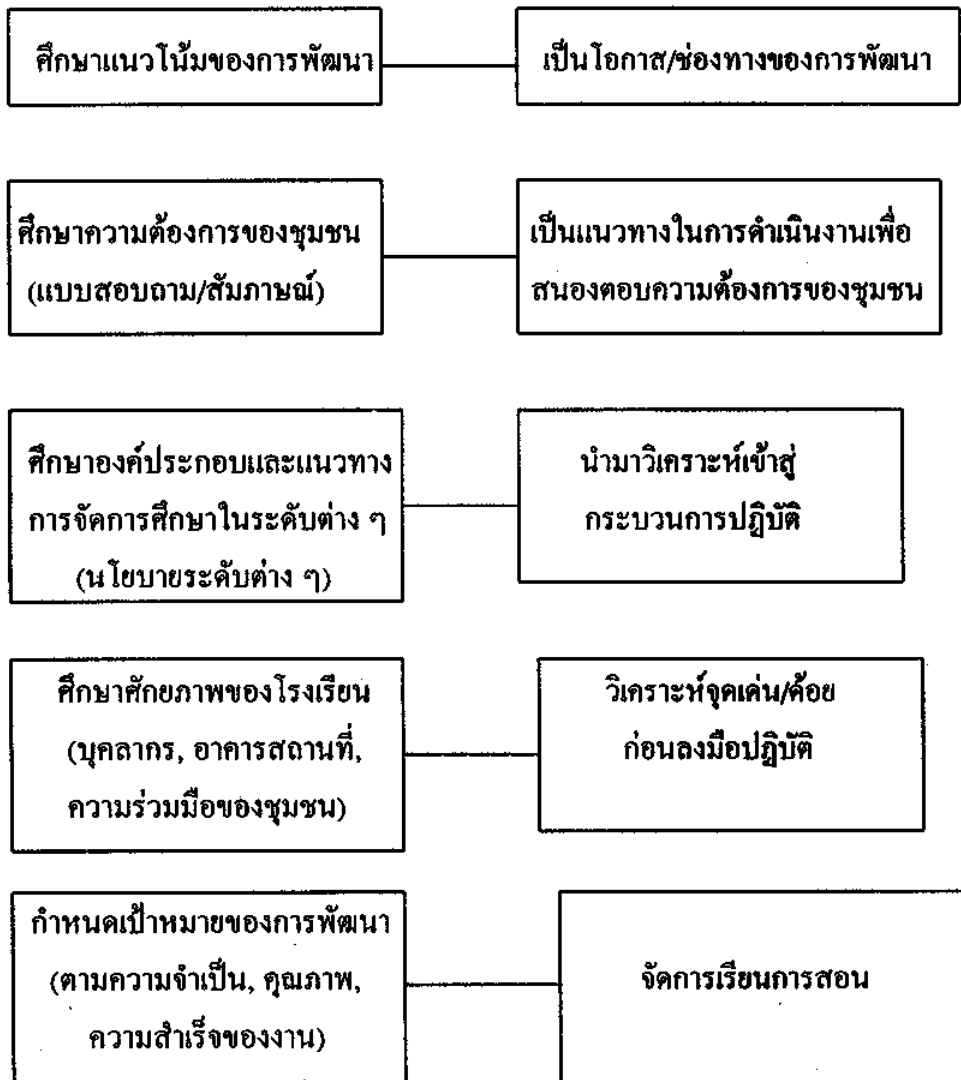
4) วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อย หมายถึง การวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนว่ามีความพร้อมในด้านใด ไม่พร้อมในด้านใด

หลังจากท้องถิ่นได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ จนทำให้เห็นภาพของงานพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นตลอดแนวแล้ว ท้องถิ่นจะต้องวางแผนในการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรต่อไป โดยการวิเคราะห์หลักสูตรที่ใช้อยู่ว่า ได้มีการกำหนดเรื่องที่ท้องถิ่นควรพัฒนา

นั้นไว้แล้ว หรือไม่ อย่างไรบ้าง มากน้อยเพียงใด แล้วจึงลงมือพัฒนาหลักสูตรตามลักษณะต่าง ๆ ต่อไป

ส่วนสุชาติ วงศ์สุวรรณ (2538 : 63 - 79) ให้ความสำคัญกับการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ว่า ถ้ามีการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์จะทำให้มองเห็นภาพของงานได้อย่างชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งว่าก่อนที่จะลงมือพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะลักษณะใดก็ตาม ให้ออกแบบก่อน จำเป็นอย่างยิ่งว่าก่อนที่จะลงมือพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะลักษณะใดก็ตาม ให้ออกแบบก่อน จำเป็นอย่างยิ่งว่าก่อนที่จะลงมือพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะลักษณะใดก็ตาม ให้ออกแบบก่อน

แผนภูมิวิเคราะห์จุดที่จะพัฒนา

ภาพประกอบ 6 แผนภูมิวิเคราะห์จุดที่จะพัฒนา

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ โดยการศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนา ความต้องการของชุมชนองค์ประกอบและแนวทางการจัดการศึกษา และศักยภาพของโรงเรียน เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

6. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ

หลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533) ทั้งหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 29 - 39)

1) การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ จัดว่าเป็นการดำเนินงานของท้องถิ่นที่จะต้องถือปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามจุดเน้น และแนวดำเนินการที่ระบุไว้ในหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ท้องถิ่นต้องนำเอาผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นพร้อมแนวทางแก้ไขมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง

การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมนี้ หลังจากที่ท้องถิ่น โดยคณะกรรมการได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดงานที่จะพัฒนาแล้วท้องถิ่นจะต้องศึกษาเอกสารหลักสูตรแม่บทว่า ได้มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในเนื้อหาส่วนใดของกลุ่มประสบการณ์/รายวิชา ไม่ว่าจะป็นวิชาบังคับเลือกหรือเลือกเสรี เมื่อพบว่ามิปรากฏในเนื้อหาตอนใดแล้วท้องถิ่นจะต้องศึกษารายละเอียดของคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ของกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชานั้น ๆ โดยละเอียดเพื่อนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 จะประกอบด้วยข้อความ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 กิจกรรม หมายถึงแนวการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องจัดให้แก่ผู้เรียน คำที่ระบุถึงกิจกรรมนี้ จะได้แก่ คำว่า ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ดำรง ฝึกปฏิบัติ วิเคราะห์ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เนื้อหา หมายถึงหัวข้อหรือขอบข่าย ของเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ส่วนที่ 3 จุดประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหา/รายวิชานั้นๆ ไปแล้ว ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการต่าง ๆ

จากตัวอย่าง คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาที่ยกมา จะเห็นว่ากิจกรรมที่ระบุนั้นจะกำหนดไว้กว้าง ๆ เช่นคำว่า ศึกษา ท้องถิ่น จะต้องไปศึกษากำหนดลักษณะหรือวิธีการของการศึกษาเอาเองว่าจะจัดโดยวิธีใดเพื่อจะให้สอดคล้องกับท้องถิ่น เช่น ออกไปดูสภาพจริง , ออกไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น, ค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการที่มีในท้องถิ่น, เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาบรรยาย ฯลฯ

เมื่อท้องถิ่น กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมให้สอดคล้องกับท้องถิ่นแล้ว จะต้องนำไปจัดทำเป็นแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นต่อไป

2) การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหัวข้อของเนื้อหา

การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหัวข้อของเนื้อหา จากคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่ท้องถิ่นสามารถจะดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการได้อีกลักษณะหนึ่ง

ในคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาของกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชา ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง จะระบุ เนื้อหาที่ให้เรียนไว้กว้างๆ โดยกำหนดเป็นขอบข่ายหรือหัวข้อต่าง ๆ ไว้เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถไปกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้ด้วยการลด เพิ่ม ปรับ ได้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นจะต้องดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือ

2.1) ศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และเวลาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแม่บท

2.2) กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาที่จะลด/เพิ่ม หรือปรับ ให้เป็นไปตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์

2.3) นำเอารายละเอียดที่ได้ตามข้อ 2 ไปปรับเข้าในโครงสร้าง ขอบข่ายของเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/รายวิชาที่จะสอนแล้วนำไปจัดทำเป็นแผนการสอนต่อไป

2.4) พิจารณาปรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ปรับเพิ่มเติม หรือลดนั้น

3) การปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียน

สื่อการเรียนที่ท้องถิ่นสามารถจะมีส่วนร่วมพัฒนาทำให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตามลักษณะของการพัฒนาที่ 1 และ 2 นั้นได้แก่สื่อการเรียนต่อไปนี้

หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่กำหนดให้ใช้สำหรับกาเรียนการสอน รายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะ มีเนื้อหาตรงตามที่ระบุไว้ในรายวิชานั้น ๆ อาจจะมีลักษณะเป็นเล่มหรือเป็นชุดก็ได้

แบบฝึกหัด หมายถึง สื่อที่จะใช้สำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะและความแตกฉานในบทเรียนมากยิ่งขึ้น

หนังสือเสริมประสบการณ์ หมายถึง หนังสือการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องก็ได้ สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสือเสริมประสบการณ์แยกเป็น 4 ประเภท คือ

- หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่ากิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

- หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตร ซึ่งมีความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของนักเรียน สำหรับให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

- หนังสืออุเทศ เป็นหนังสือสำหรับค้นคว้าอ้างอิง เกี่ยวกับการเรียน การสอน โดยมีการเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการ

- หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ดี มีคติ และมีสาระประโยชน์ มุ่งส่งเสริมให้เกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

คู่มือครู หมายถึง เอกสารแนะนำครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

คู่มือการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารหรือหนังสือสำหรับครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

นอกจากสื่อการเรียนที่กล่าวมาแล้วนี้ ห้องเรียนยังสามารถจะพัฒนาสื่ออื่น ๆ ขึ้นมาอีกได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของห้องเรียนนั้น ๆ

แนวปฏิบัติในการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับห้องเรียน นั้น ห้องเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป นี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรโดยวิเคราะห์จุดประสงค์คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาและคาบเวลาเรียนที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรว่า รายวิชานั้นมีลักษณะอย่างไรมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ เจตคติและค่านิยมอย่างไร มีขอบข่ายเนื้อหาเพียงใดและมีคาบเวลาเรียนเท่าไร เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 สืบวงสื่อ เอกสารหรือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์และคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายหนังสือ ห้องสมุด ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์สื่อ เอกสารหรือหนังสือที่สำรวจได้ตามขั้นตอนที่ 2 เพื่อพิจารณาว่าจะสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด โดยใช้หลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- การสนองจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาตามที่ปรากฏในคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา และ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ เจตคติและค่านิยม และการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

- มีเนื้อหาเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชา ไม่ลำเอียง มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น และเวลาเรียนที่กำหนดไว้

4) การจัดทำสื่อการเรียนขึ้นใหม่

ถ้าผลของการศึกษาวิเคราะห์พบว่า มีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ ดังกล่าวขึ้นมาใหม่ ห้องเรียนสามารถจะดำเนินการได้และเพื่อจะให้สื่อการเรียนที่ห้องเรียนจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ เป็นสื่อที่มีคุณภาพในการดำเนินงานควรจัดทำในรูปของการทำงาน โดยมีขั้นตอนของการทำงานดังนี้

4.1) ชั้นเตรียมการ

- 4.1.1) วิเคราะห์จุดประสงค์ของหลักสูตร
- 4.1.2) วิเคราะห์ขอบเขตของเนื้อหาสาระ
- 4.1.3) พิจารณาเวลาเรียน
- 4.1.4) วิเคราะห์ความรู้ความสามารถของผู้เรียน

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้น จะเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานในชั้น

ต่อ ๆ ไป

4.2) ชั้นวางแผน

- 4.2.1) กำหนดจุดประสงค์ของสื่อฯ
- 4.2.2) กำหนดขอบเขต/หัวข้อของเนื้อหาสาระ
- 4.2.3) ทำเค้าโครงการ (Outline) ของสื่อฯ
- 4.2.4) กำหนดแนวทางการเสนอเนื้อหาสาระ
- 4.2.5) เตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่จะต้องใช้ในการยก

ร่างต้นฉบับ

4.3) ชั้นยกร่างต้นฉบับสื่อฯ

- 4.3.1) ลงมือเขียนต้นฉบับครั้งที่ 1
- 4.3.2) ตรวจทางต้นฉบับครั้งที่ 1 และปรับปรุง
- 4.3.3) ตรวจทานต้นฉบับครั้งที่ 2 และปรับปรุง

4.4) ชั้นทดลองใช้ต้นฉบับ

- 4.4.1) ทดลองใช้ต้นฉบับกับตัวแทนผู้เรียน 1 คนหรือหลายคน แล้ว

ปรับปรุง

- 4.4.2) ทดลองใช้ต้นฉบับกับกลุ่มตัวแทนผู้เรียนตามสภาพการเรียนตาม

สภาพการเรียนการสอนแล้วปรับปรุง

4.5) จัดทำต้นฉบับสมบูรณ์

ในการจัดทำสื่อการเรียนท้องถิ่นควรใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ประกอบการพิจารณา

ในการจัดทำ คือ

- 4.5.1) สอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา
- 4.5.2) ถูกต้องตามหลักวิชาและมีเนื้อหาเป็นปัจจุบัน

4.5.3) เนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้

4.5.4) เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน

4.5.5) เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น

4.5.6) เนื้อหาไม่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีและไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ

4.5.7) เนื้อหาสอดคล้องกับลักษณะของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

4.5.8) ใช้ภาษาถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย เป็นแบบอย่างได้

4.5.9) ความเหมาะสมของภาพประกอบ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ

สื่อการเรียนที่ท้องถิ่นได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ตามขั้นตอนที่ระบุไว้นี้ ถ้าหากว่าต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกำหนดเป็นหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบสำหรับกลุ่มประสบการณ์รายวิชาต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามระเบียบ/ คำสั่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนไว้ว่า โรงเรียนจะต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เลือกใช้/อ่าน สื่อการเรียนอย่างหลากหลาย รวมทั้งให้มีการนำเอาสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด

สื่อการเรียนที่ท้องถิ่น ได้ปรับปรุงและเลือกใช้ตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อท้องถิ่นดำเนินการแล้ว จะต้องให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย รับทราบ และให้ความเห็นชอบก่อนการนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน

5) การจัดทำคำอธิบาย/รายวิชาเพิ่มเติมใหม่

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้เป็นการจัดทำคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่หลังจากที่ศึกษาแล้วพบว่า สิ่งที่ควรจะมีการพัฒนานั้น ไม่มีปรากฏเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชา/กลุ่มวิชาใด ๆ ในหลักสูตรแม่บท

การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาขึ้นใหม่นี้ ท้องถิ่น ควรดำเนินการในรูปของคณะทำงาน โดยมีขั้นตอนการจัดทำดังนี้

5.1) ศึกษาจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ และโครงสร้างของกลุ่ม ประสพการณ์ กลุ่มวิชา จากหลักสูตรแม่บทเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาจัดทำ

5.2) ศึกษาผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการศึกษาของ ท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหา

5.3) กำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหา/รายวิชา โดย

5.3.1) วิเคราะห์จากปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น สำหรับกำหนด สภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน โดยระบุปัญหา/ความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ สิ่งที่ต้องการให้รู้ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดและเงื่อนไขต่าง ๆ (ถ้ามี)

5.3.2) เขียนจุดประสงค์ให้ครอบคลุมกับสภาพที่ต้องการให้เกิดกับ ผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน (ความรู้ทักษะ เจตคติ และกระบวนการ) รวมทั้งสอดคล้องกับจุดประสงค์ ของกลุ่มวิชา กลุ่มประสพการณ์ด้วย ซึ่งลักษณะของจุดประสงค์ที่ดีต้องบอกสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อเรียนจบรายวิชานั้น ไม่ใช่การดำเนินงานหรือกิจกรรม

5.4) กำหนดเนื้อหา โดยการวิเคราะห์จากจุดประสงค์ ซึ่งระบุค่าหลักของ จุดประสงค์กลุ่มประสพการณ์รายวิชา ซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้และส่วนที่เป็น ทักษะ (สิ่งที่ต้องการให้ฝึก) เนื้อหาที่กำหนดนี้จะต้อง

5.4.1) สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา

5.4.2) ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ

5.4.3) เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

5.4.4) เหมาะสมกับคาบเวลา

5.4.5) ไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ ระบบการปกครองหลัก ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี

5.5) กำหนดคาบเวลาเรียนสำหรับคำอธิบาย หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ ในการกำหนดคาบเวลานี้ จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้ คือ

ระดับประถมศึกษาจำนวนคาบเวลาที่กำหนดนั้น จะต้องไม่ทำให้คาบ เวลาเรียนสำหรับกลุ่มประสพการณ์/หน่วยย่อยที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไป

5.6) เขียนคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท โดยระบุแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชา

5.7) จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบการจัดทำเนื้อหาวิชา หรือรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ รายละเอียดเนื้อหาประกอบด้วย

5.7.1) เหตุผลความจำเป็น

5.7.2) จุดประสงค์ (ของเนื้อหาวิชา/รายวิชาที่จัดทำ)

5.7.3) ขอบข่ายเนื้อหา

5.7.4) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.7.5) สื่อการเรียนการสอน

5.7.6) แนวการวัดผลประเมินผล

ฯลฯ

5.8) ในการเสนอขออนุมัติให้ท้องถิ่นส่งเอกสารในข้อ 6 - 7 ให้แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติและเมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ดังกล่าวแล้ว จึงนำเอาคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาดังกล่าวมาเปิดสอนในโรงเรียน

คำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาที่จัดทำขึ้นมาใหม่จะต้องไม่เป็นเนื้อหาหรือรายวิชาที่ซ้ำซ้อน หรือมีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บทไม่ว่าจะในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชาเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกัน

7. การขออนุมัติ

เมื่อท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดทำคำอธิบาย หรือคำอธิบายรายวิชาขึ้นมาใหม่แล้ว ท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้พิจารณาอนุมัติเมื่อได้รับอนุมัติและกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้แล้ว จึงจะสามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ ในการพิจารณาอนุมัติคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นมาใหม่นี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้ คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา(ศสว.เขต) แต่ละเขตการศึกษา (เขตการศึกษา 1 - 12 และเขตการศึกษากรุงเทพมหานคร) เป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

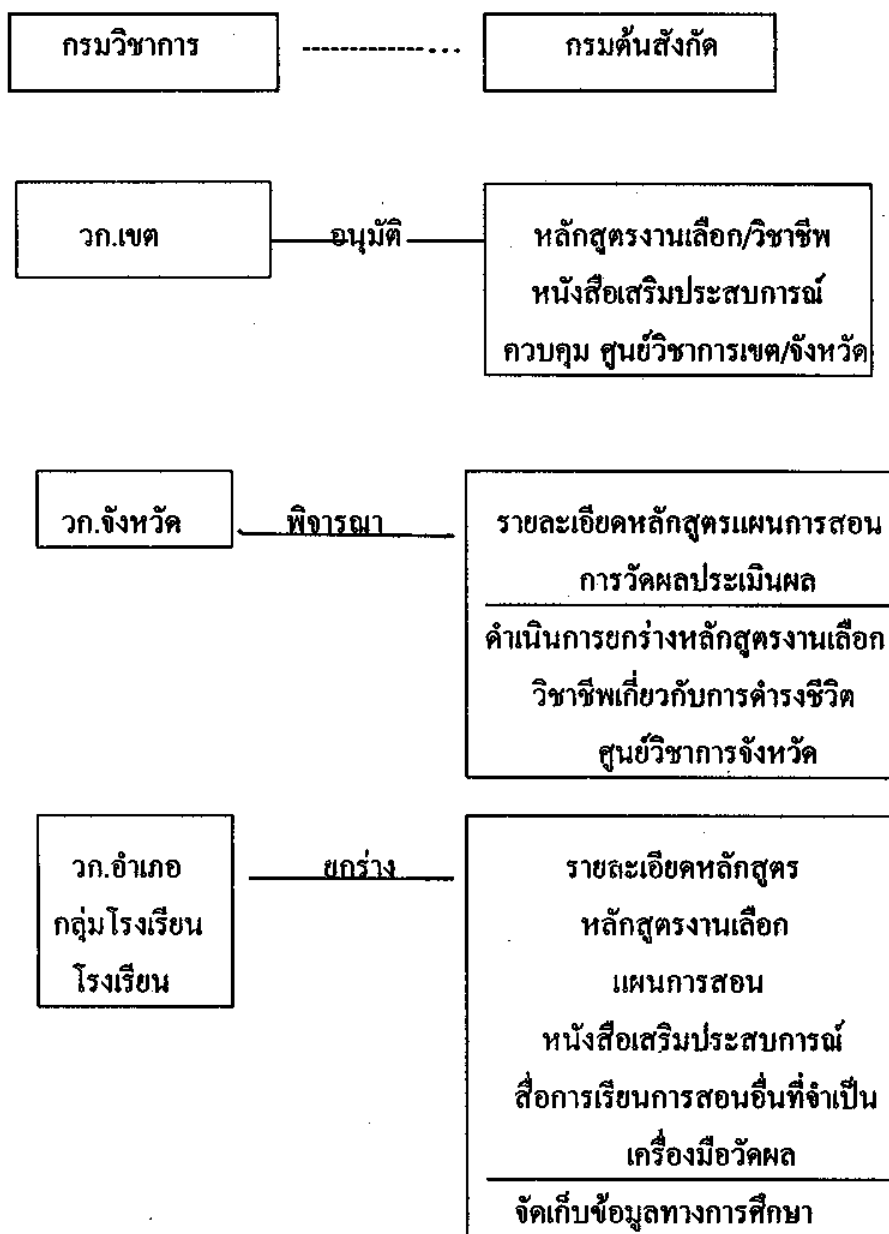
ท้องถิ่นจะต้องจัดทำรายละเอียดคำชี้แจงประกอบการจัดทำ พร้อมทั้งร่าง

- คำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตการศึกษา (ศสว.เขต) ที่ท้องถิ่นตั้งอยู่ ตามขั้นตอนที่ ศสว.เขตนั้น ๆ กำหนด คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา (ศสว.เขต) แต่ละเขตการศึกษาจะแต่งตั้งคณะทำงานวิชาการระดับเขตในแต่ละสาขาวิชาเพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์เนื้อหาของคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาที่ท้องถิ่นจัดทำก่อนเสนอให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ศสว. เขต) พิจารณานุมัติ

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาที่ท้องถิ่น จัดขึ้นใหม่จะประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สอนและสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท
 - 2) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความรู้ ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์หรือกลุ่มวิชาตามที่โครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ กำหนดไว้
 - 3) สอดคล้องและสนองต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง
 - 4) มีความสมบูรณ์และความพอเพียง ที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบ
 - 5) เป็นผลผลิตจากการนำข้อมูลในระดับท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และเทคนิควิธีการสอน
 - 6) ไม่เป็นรายวิชา และ หรือมีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกับรายวิชาที่มีในหลักสูตรแม่บท
 - 7) ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรง หรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา มหากษัตริย์ ไม่ขัดต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดกับหลักศีลธรรม
- สำหรับการควบคุมงานหลักสูตรของท้องถิ่นนั้นกรมวิชาการจะประสานงานกับกรมต้นสังกัด โดยระดับรองลงไปนั้นจะมีอำนาจหน้าที่กันไป ดังแผนภูมิต่อไปนี้

การควบคุมงานหลักสูตรของท้องถิ่น

————— สายการควบคุม

----- สายการประสานงาน

ภาพประกอบ 7 แผนภูมิการควบคุมงานหลักสูตร

(กรมวิชาการ, 2534 : 62)

8. สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูผู้สอน

ครูผู้สอน ในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีส่วนช่วยสนับสนุนให้การ
ใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ ดังนี้ (สงัด อุทรานันท์, 2532 : 276 - 277)

- 1) ทำการศึกษาหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ที่ตนเองใช้อยู่
อย่างจริงจัง
- 2) ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพ และความ
ต้องการของท้องถิ่น
- 3) ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่
- 4) พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการ
ใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

สมลักษณ์ พิมพสกุล (2533 : 25) กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นไว้ดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรในระดับจังหวัดและ โรงเรียน
- 2) นำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักการและจุดหมาย โดยรวบรวมข้อมูลซึ่ง
เป็นจุดอ่อนและจุดเด่นไว้
- 3) ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับคณะครูและผู้นำเขตการศึกษา โดยสม่ำเสมอ
- 4) ทำการวิจัยในเรื่องการเรียนการสอน
- 5) จัดการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
- 6) ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการอบรมเรื่องหลักสูตรอยู่เสมอ

อนเนก ศิลปนิลมาลย์ (2534 : 18) เสนอแนะว่า การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง
กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ครูผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
- 2) ร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 3) มอบหมายให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากท้องถิ่น
- 4) ระดมสรรพกำลังในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียน

วิริยะ บุญชนะนิวาสน์ (2539 : 24) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ
พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งในฐานะที่ใช้หลักสูตรตรงและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
จริง ๆ เพราะหลักสูตรจะสมบูรณ์ต่อเมื่อครูนำไปใช้ในห้องเรียน โดยจัดประสบการณ์ให้

เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และความต้องการของเด็ก บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตรแม่บท แบบเรียน และวัสดุประกอบหลักสูตร
- 2) ศึกษาข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
- 3) เลือกใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามความเหมาะสม
- 4) จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 5) ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ
- 6) ประเมินผล การใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ในเรื่องเดียวกันนี้ นักการศึกษาต่างประเทศ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1950 : 126 - 127) ได้เสนอแนะว่า บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในแผนกวิชาของโรงเรียน ส่วนในโรงเรียนเล็ก ๆ ครูควรทำงานในรูปของคณะกรรมการในการศึกษาผู้เรียนสำรวจสภาพภายนอกโรงเรียน และทดสอบรายงานของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

ดอลล์ (Doll, 1970 : 61) กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ครูควรทำงานและวางแผนของโรงเรียนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูคนอื่น ๆ และควรมีการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 16) กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ว่า “ครูควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน จัดทำคู่มือหลักสูตร จัดทำโครงการทางการศึกษาของโรงเรียน และนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับนักเรียน

ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ และเป็นผู้สร้างหลักสูตร มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้น ครูจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและหลักสูตรท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความจำเป็นของท้องถิ่น กำหนดจุดประสงค์ เลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น วัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตลอดจนประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นด้วย

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
 นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้
 ดังนี้

สมพงษ์ พละสุรย์ (2521 : 12 - 14) กล่าวว่า กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
 แยกได้เป็น 2 ส่วน คือ การงาน หมายถึง ลักษณะนิสัยในการทำงาน กระบวนการ ความ
 สามารถ และเจตคติในการทำงาน ส่วนพื้นฐานอาชีพ หมายถึง ทักษะและความจำเป็นเกี่ยว
 กับอาชีพ

ธำรง บัวศรี (2521 : 5 - 8) ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง การศึกษา
 เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ ทั้งที่เป็นอาชีพที่เป็นอิสระหรืออาชีพรับจ้าง
 ทั้งในส่วนที่ต้องให้ความรู้พื้นฐาน และทักษะอย่างง่าย ๆ ตามความต้องการและความ
 สามารถของผู้เรียน โดยเน้นหนักไปในด้านพื้นฐาน สร้างความสนใจและความสำนึกใน
 ความสำคัญของอาชีพ (Career Awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ

สตาร์เลย์ (Starley, 1970 : 11 - 19) กล่าวว่า การงานและพื้นฐานอาชีพเป็นการ
 จัดการศึกษาที่เน้นเรื่องทักษะ ความรู้และลักษณะนิสัยที่จำเป็น สำหรับการเตรียมอาชีพ
 ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ ที่มุ่ง
 ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีนิสัยและทัศนคติที่ดีในการทำงาน เป็นการเตรียม
 ความพร้อมทางอาชีพให้แก่ผู้เรียน และนำผลจากการเรียน ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ในด้านความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2522 : 849) กล่าวถึงความสำคัญ ของการจัดการเรียนการ
 สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ ดังนี้

1) เพิ่มคุณภาพของคนในการทำงาน การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและ
 พื้นฐานอาชีพที่ครบถ้วนจะช่วยให้เยาวชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นผู้ที่มีเจตคติที่
 ดีต่อการทำงาน รักการทำงาน ไม่รังเกียจงานประเภทต่าง ๆ ไม่เกียจงาน มีความรับผิดชอบ
 ยืนยันแข็ง ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ รู้จักบทบาทหน้าที่ของคนในการ
 ประกอบอาชีพ

2) ซึ่งช่องทางประกอบอาชีพที่สุจริตให้แก่เยาวชน การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับงานต่าง ๆ ที่อาจทำเป็นอาชีพได้ ช่วยซึ่งช่องทางให้เยาวชนเห็นแนวทางที่จะประกอบอาชีพได้อย่างกว้างขวางขึ้น รู้จักพัฒนาอาชีพของครอบครัวให้ก้าวหน้า เมื่อมีรายได้สูงขึ้นก็จะขจัดปัญหาการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ เพื่อเป็นแรงงานไร้ฝีมือ นอกจากนี้ นักเรียนอาจได้รับคำแนะนำให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ตลาดต้องการได้

3) เพิ่มพูนผลผลิตและรายได้ การที่นักเรียนได้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพต่าง ๆ แล้วนำไปปฏิบัติในครอบครัว ย่อมทำให้ผลผลิตมีมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ

4) มีชีวิตที่สงบสุข เมื่อคนในสังคมมีอาชีพ มีรายได้ พอใจในความเป็นอยู่ของตน ย่อมทำให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและพอใจ ก็ทำให้มีชีวิตที่สงบสุข

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อได้รวมทั้งการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องสัมพันธ์กับการศึกษาระดับอื่น ๆ และการศึกษา นอกโรงเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนจะเน้นในเรื่อง ต่อไปนี้มาก คือ

1) ให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามสภาพ แวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในการประกอบอาชีพ สิ่งที่อยู่ในความนิยมของผู้ใช้ ผู้บริโภค อาจจะไปเรื่อย ๆ ผู้ที่จะประกอบอาชีพใด ๆ จึงต้องเตรียมใจรับความเปลี่ยนแปลง ถ้างานประเภทที่ทำอยู่หมดไป ก็สามารถเปลี่ยนไปทำงานประเภทอื่นได้ หรือจะต้องรู้จักคิดแปลงออกแบบผลผลิตให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2) ให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและหมั่นฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จะมุ่งให้นักเรียนแสวงหาความรู้อยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง เนื่องจากงานต่าง ๆ มีการพัฒนาวิธีการให้ดีขึ้นอยู่เรื่อยไป หากไม่แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ก็จะก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

3) ให้คิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ วิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าได้เพราะมีผู้ชอบคิดค้น การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งสร้างคนช่างคิด ไม่ สะกิดกันความคิดแปลกใหม่ของนักเรียน

4) ให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพ กล่าวคือ จะต้องปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักพึ่งตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจ หาหนทางประกอบอาชีพให้มีรายได้ในทางสุจริต ไม่คอยแต่จ้องราชการ หรือลูกจ้างกินเงินเดือน

5) ให้มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ การเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จะเน้นการฝึกฝน ปฏิบัติ ให้นักเรียนจบการศึกษาโดยมีความสำนึกด้านคุณธรรมในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบไม่เอาัดเอาเปรียบ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค ให้ความยุติธรรมและกำลังใจแก่ลูกจ้าง ถ้าเป็นลูกจ้างก็จะต้องมีความขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์ รักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และประหยัด

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ หากได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นแล้วจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมแวดล้อมได้ อีกทั้งรู้จักแสวงหาความรู้ และคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ และพร้อมที่จะประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม

2. จุดประสงค์กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2534 : 89)

- 1) มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้น เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวันและงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- 2) มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัวและผู้อื่นได้ ตามควรแก่วัย
- 3) มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง
- 4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น อยู่เสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 315 - 317) มุ่งเน้นให้ผู้เรียน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ทำงานเป็น คือ ให้เป็นผู้มีความรู้ทักษะประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งจำแนกออกได้ ดังนี้

1.1) ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน

1.1.1) การรู้จักเลือกเครื่องมือไปใช้งาน

1.1.2) การใช้เครื่องมือทำงานถูกวิธี คล่องแคล่วและปลอดภัย

1.2) ทักษะในกระบวนการทำงาน

1.2.1) การทำงานที่เป็นกระบวนการ เช่น รู้จักวิเคราะห์งาน วางแผนในการทำงาน แล้วประเมินผลการทำงาน

1.2.2) การทำงานที่เป็นไปตามลำดับขั้น ของการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนจบสิ้น แล้วประเมินผลของการทำงานนั้น

1.3) ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.3.1) การทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

1.3.2) รู้จักอภิปรายเสนอความคิดเห็นตลอดจนสรุปประเมินผลและเสนอผลงาน

2) มีนิสัยรักการทำงาน นิสัยการทำงานจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อผู้เรียนมีคุณสมบัติที่เป็นพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

2.1) ความรู้ความสามารถในการทำงาน เช่น รู้จักงานการวางแผน และวิธีการแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน

2.2) มีนิสัยในการทำงาน

2.2.1) มีความรับผิดชอบ ประหยัด ขยัน อดทนมีความเพียรละเอียดถี่ถ้วน มีระเบียบ ซื่อสัตย์ ฟังตนเอง และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

การสร้างนิสัยในการทำงาน ต้องเริ่มจากการให้ผู้เรียนรู้จักและทำงานในชีวิตประจำวัน แล้วค่อยขยายไปสู่งานอาชีพที่มีอยู่หลากหลาย ให้ลองปฏิบัติ เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน จากนั้นจึงส่งเสริมให้ทำอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย

3) มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ คือ การรู้จักปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ โดยอาศัยทักษะ ประสบการณ์ และการแสวงหาความรู้ และความริเริ่มสร้างสรรค์มาช่วย

3.1) วิเคราะห์งานเพื่อหาข้อบกพร่อง หาทางเลือกในการแก้ปัญหาและเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้ มาปรับปรุงการทำงานและผลงานเป็นประจำ

3.2) คิดออกแบบงาน รูปแบบงานใหม่ให้น่าสนใจ

4) มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในงานอย่างกว้างขวางจากงานเล็ก โดยเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 อันจะเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนงานได้หลายงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะประสบการณ์ในงานต่าง ๆ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป ดังนี้

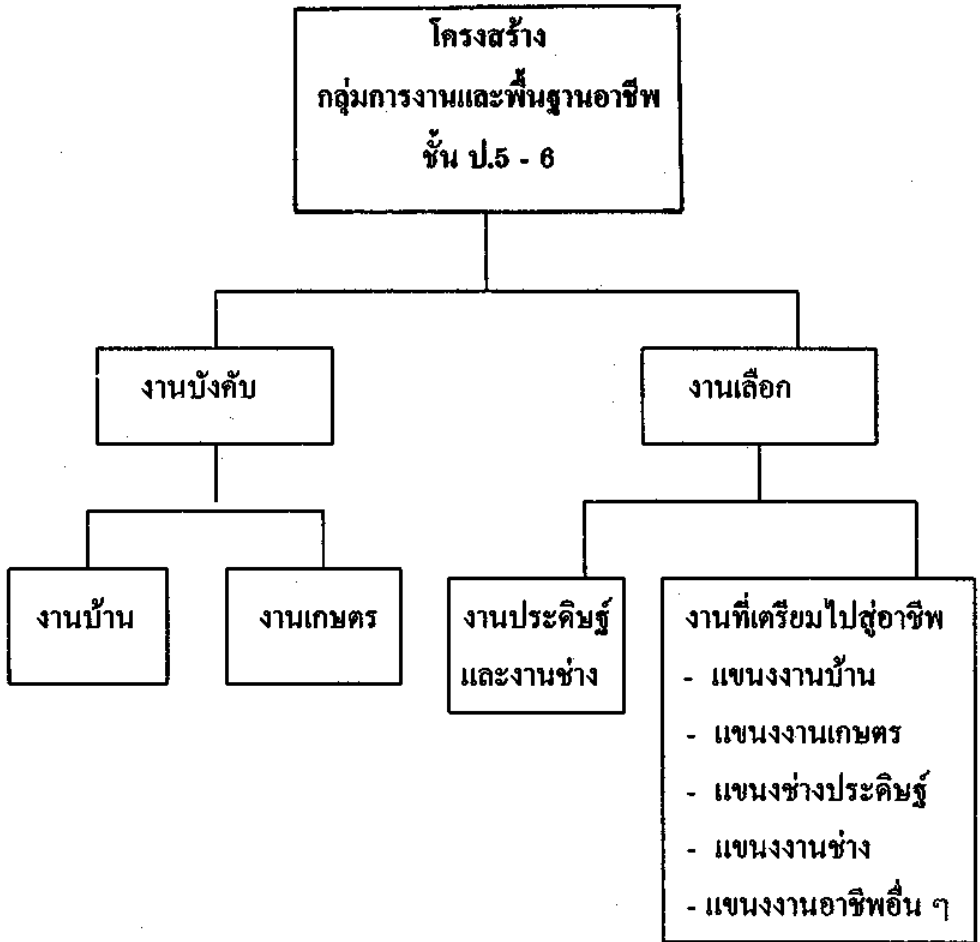
- 4.1) เรียนรู้โลกของงานมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ที่เป็นพื้นฐานการทำงานของงานต่าง ๆ
- 4.2) สำรวจความถนัดของงานสำรวจตนเองว่ามีความถนัด ความสนใจในงานใดมากที่สุด
- 4.3) การตัดสินใจตัดสินใจเลือกฝึกฝน ปฏิบัติงานที่สนใจเพื่อจะได้เป็นพื้นฐานของการเลือกงานในอนาคต

การจัดประสบการณ์ในงานอาชีพ เช่น อาชีพในชุมชน การจัดนิทรรศการงานอาชีพ การจัดทัศนศึกษาในสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ จะเปิดโอกาสเรียนรู้ ในโลกของงานอาชีพเพิ่มขึ้น อันจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต

3. โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดเนื้อหา กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ไว้เป็น 2 ส่วน คือ

- 1) งานบังคับหรืองานที่เรียนต่อเนื่อง
- 2) งานเลือกตามความถนัด ความสนใจ หรือความต้องการของท้องถิ่นโดยได้ปรับปรุงเนื้อหาโครงสร้างภายในให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ดังแผนภูมิ

ภาพประกอบ 8 แผนภูมิโครงสร้างเนื้อหา กลุ่มกรงานและพื้นฐานอาชีพ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

อัตราเวลาเรียนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในแต่ละระดับชั้นกำหนดไว้ โดยประมาณ ดังนี้

ระดับ ชั้น	จำนวน คาบ/ปี	กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ			หมายเหตุ
		งานบังคับ (คาบ)		งานเลือก (คาบ)	
		งานบ้าน	งานเกษตร		
ป.1 - 4	300	100	100	100	
ป.3 - 4	600	200	200	200	
ป.5 - 6	900	300	300	300	

ภาพประกอบ 9 แผนภูมิเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตร กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จัดเนื้อหาเป็น 3 งาน คือ

- 1) งานบ้าน
- 2) งานเกษตร
- 3) งานเลือก

ในการจัดการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับ และงานเลือกที่เตรียมไปสู่งานอาชีพ เป็นงานบังคับเลือก หรือทั้งงานที่เตรียมไปสู่อาชีพและงานประดิษฐ์และงานช่างด้วยก็ได้

สำหรับอัตราเวลาเรียน งานบังคับและงานเลือกในแต่ละชั้นกำหนดไว้ประมาณ 2 : 1 ของเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตลอดปีการศึกษา การแบ่งเวลาเรียนงานเลือกและงานบังคับ ถือหลักทุกวิชาหรือแขนงงานมีความสำคัญเท่ากัน

การเลือกสอนงานอื่น ให้เลือกงานประเภทเดียวหรือหลายประเภทก็ได้ สำหรับ รายละเอียดของงานอื่น ให้ท้องถิ่นกำหนดและจัดทำเอง

งานเลือกชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ประกอบด้วยงาน 2 งาน คือ

1) งานประดิษฐ์และงานช่าง จัดเนื้อหาให้เรียน 3 เรื่อง คือ งานประดิษฐ์ วัสดุ และเศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้ และของประดับตกแต่ง

2) งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แบ่งเป็น 5 แขนงงาน คือ

2.1) งานบ้าน

2.2) งานเกษตร

2.3) งานช่างประดิษฐ์

2.4) งานช่าง

2.5) งานอาชีพอื่นๆ

การเลือกงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ให้เลือกโดยคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนการสนับสนุนของโรงเรียนและ ผู้ปกครอง ความพร้อมของครู ความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้แล้ว อาจเลือกสอนงานนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ โดยท้องถิ่นจัดทำหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ด้ยความเห็นชอบของกรมวิชาการ

หลักสูตรงานที่เตรียมไปสู่อาชีพทั้ง 5 แขนงงาน จัดเนื้อหาไว้ให้เลือกเป็น

เรื่อง ๆ จบในตัวเอง กำหนดเวลาสอนไว้เรื่องละประมาณ 50 คาบ ควรเลือกจากหลักสูตรทั้ง 5 แขนงงานให้ครบตามเวลาที่กำหนด และควรเลือกเรื่องจากหลายแขนงงาน เพื่อ

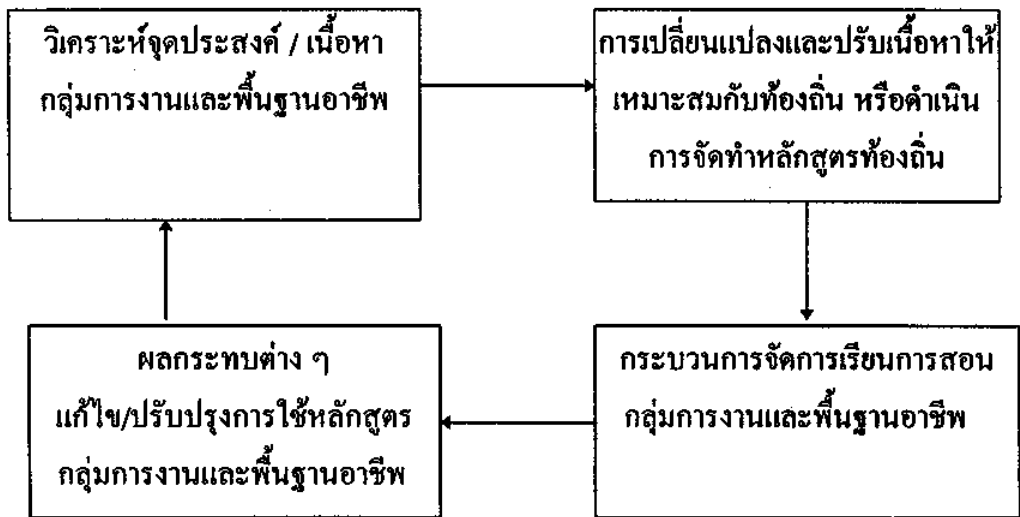
ให้มีพื้นฐานทางด้านอาชีพกว้างขวาง และไม่เลือกเรื่องซ้ำในแต่ละชั้นเรียน

4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามแนวการสอน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ รู้จักทำงาน ทำงานเป็น มีนิสัยรัก

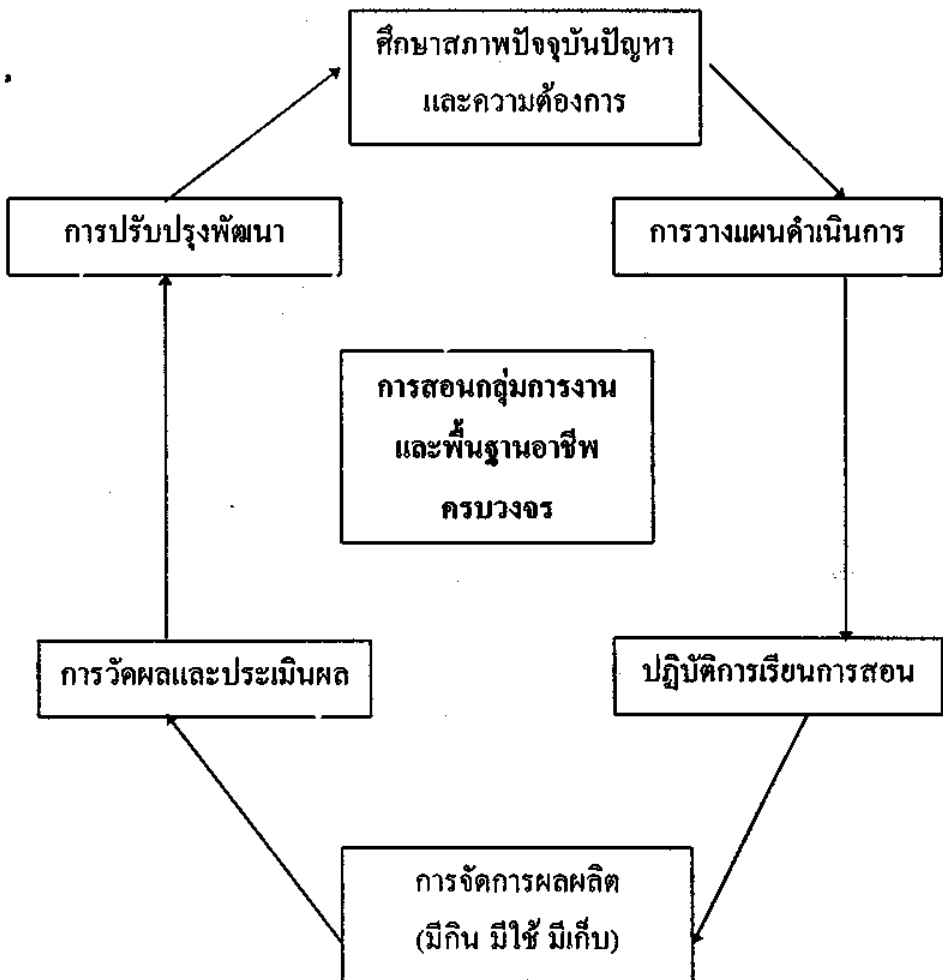
การทำงาน มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การ ดำรงชีวิตที่ดี และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต การเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เช่น ตัวครู สถานที่สำหรับปฏิบัติงาน สถานที่ประกอบการ แหล่งวิทยาการ สื่อการเรียน เครื่องมือเครื่องใช้ และการเตรียมผู้เรียนในด้านเจตคติ ความพร้อมในด้านร่างกายและสมอง มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติจริงให้มากที่สุด ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจ วัยและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นฝึก ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบท

กระบวนการนำหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้

ภาพประกอบ 10 แผนภูมิกระบวนการนำหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้ได้ผล สูงสุด น่าจะเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย ซึ่งเรียกว่า การ สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร ครูผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ ที่มีความคิด ความสนใจในเรื่องธุรกิจบ้าง เพื่อจะได้มีความรู้ในเรื่องความต้องการของ ชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนอันจะเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการเรียนการสอนให้บรรลุเป้า หมาย (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 133) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 11 แผนภูมิการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครบวงจร
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 330)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร โดยคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ จากท้องถิ่นของตน และเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ได้มีผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. งานวิจัยภายในประเทศ

อำนาจ ชมศรีสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษา ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูผู้สอนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มหาสารคาม ผลจากการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิ อายุ และประสบการณ์ต่างกัน มีสภาพปัญหาการจัดการ เรียนการสอนต่างกัน และมีพฤติกรรมการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ ต่างกันด้วย

ศิริพร จุลบาท (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรแบบกิ่งระบบ โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญ ศึกษา ผลจากการศึกษา พบว่า ด้านความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพ ของเด็กตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ ต้องการให้บุตรหลานเรียนวิชาอาชีพเหมือนกับอาชีพของตน แต่ต้องการให้โรงเรียนเปิด สอนวิชาอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีความพอใจในวิชาเลือกที่เปิดสอนอยู่ แต่ไม่เห็นด้วยใน การที่จะให้เด็กเรียนวิชาเลือกเหมือนกัน และในการเรียนวิชาอาชีพมีความเห็นว่า จะให้เด็ก เรียนวิชาอาชีพใดก็ได้ แต่ควรเรียนอยู่ในโรงเรียน

สมพิศ วงษ์แหยม (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพ และปัญหาการใช้ ทรัพยากร ท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรของ โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการดำเนินการในลักษณะดังต่อไปนี้ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหา การจัดทำเนื้อหา/รายวิชาใหม่ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การปรับกิจกรรมการ เรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมนั้นเป็นลักษณะการพัฒนาหลักสูตร ที่ดำเนินการมากที่สุด ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคล และนำมาใช้ใน กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ

ศิริชัย อนันต์ผล (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ด้านการศึกษา สสำรวจ รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะของ ท้องถิ่น มีการเสนอแนะและสนับสนุนให้สำรวจ สภาพ ปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น โดยวิธีศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาและ

จัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร มีการเสนอแนะและสนับสนุนให้ดำเนินการโดยครูมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เกี่ยวกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ด้านการพิจารณาหลักสูตรรายวิชา ตามลักษณะต่าง ๆ มีการเสนอแนะและสนับสนุนให้ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา เลือกใช้ปรับปรุง เพิ่มเติมสื่อที่มีอยู่แล้ว จัดทำสื่อการเรียนขึ้นมาใหม่ ทุกลักษณะมีการดำเนินการ ยกเว้นการจัดทำเนื้อหาวิชาขึ้นมาใหม่

รุ่งฟ้า หิรัญวงศ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การศึกษาความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 ผลจากการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพหมวดงานเลือก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ร้อยละ 52.8 มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมวดงานเลือก ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะด้านการศึกษากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ การปรับรายละเอียดของเนื้อหา และการจัดทำรายวิชาใหม่ ส่วนการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน มีความรู้ระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ มีความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และนอกจากนี้ ยังพบว่า ครูผู้สอนยังไม่ได้จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ

วรภรณ์ บางเลียง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลจากการศึกษา พบว่า ทุกหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการศึกษาทำความเข้าใจ หลักสูตรในเนื้อหาที่ตรงกัน มีการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำไปใช้ มากกว่าจะเป็นการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อที่จะปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลงไปตามลำดับจนถึงโรงเรียน มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่ทำโดยลักษณะ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องขาดทักษะในการพัฒนาหลักสูตรและขาดแหล่งความรู้

สมนึก จันทร์แดง (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การศึกษาการปฏิบัติงานของครู กลุ่มกรรมการและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลจากการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานของครูกลุ่มกรรมการและพื้นฐานอาชีพ ในด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ครูและ ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสนับสนุนกิจกรรมพิเศษ อยู่ในระดับน้อย และยังพบ ด้วยว่า ครูผู้สอนกลุ่มกรรมการและพื้นฐานอาชีพ ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีการ ปฏิบัติงานทุกด้าน ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แลนเจนบัค (Langenbach, 1972 : 35 - 38) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเจตคติของครู ที่มีต่อการใช้และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ได้คะแนนสูงกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน มีอิทธิพล ต่อเจตคติของครู และพบว่า ครูที่มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรจะมีเจตคติทางบวกต่อการใช้และการวางแผนพัฒนาหลักสูตร มากกว่าครูที่ไม่ มีประสบการณ์หรือไม่มีส่วนร่วม ผลงานวิจัยนี้สนับสนุนงานวิจัย ของโจฮันเซน (Johansen, 1967 : 82) ที่วิจัยพบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ส่งเสริมและนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้ดีกว่าครูที่ไม่มีส่วนร่วม ทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ครูว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

มอดัน (Mouton, 1989 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การทดสอบผลจากการมีส่วนร่วม ของครูในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสำรวจการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร และ ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของครู ต่อการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ผลจากการศึกษาพบว่า ครูที่ใช้เวลา 6 เดือน เขียนหลักสูตรใหม่และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตร มีผลการ สอนดีกว่าครูที่อยู่ในกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวแทนของหลักสูตร และครูซึ่งสอนอยู่ใน โรงเรียนเดียวกับผู้เขียนหลักสูตร การมีส่วนร่วมของครู ไม่มีผลต่อทัศนคติของครูเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ และกระบวนการปรับปรุงหลักสูตร แต่จำนวนปีของประสบการณ์ในการเป็นครู ระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรและทัศนคติของครูต่อหลักสูตรมีผล กระทบต่อการปรับปรุงหลักสูตรใหม่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นั้น บุคลากร ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน คือ ครูผู้สอน ซึ่งจะสามารถพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ